Regionledningskontoret
Therese Strimell Flodqvist

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-09-13

TRN 2021-0167

Tillväxt- och
regionplanenämnden

Yttrande över Stockholms läns Livsmedelsstrategis handlingsplan 2021-2023

Regionledningskontorets förslag till beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden föreslås besluta följande:

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Länsstyrelsen i Stockholms län över Handlingsplan 2021–2023 för Stockholms läns livsmedelsstrategi.

2. Paragrafen justeras omedelbart

Sammanfattning

Region Stockholm har genom tillväxt- och regionplanenämnden beretts möjlighet att yttra sig över remiss avseende Handlingsplan 2021–2023 för Stockholms läns livsmedelsstrategi från Länsstyrelsen i Stockholms län.

Bakgrund

Det övergripande målet för Stockholms läns livsmedelsstrategi är ett långsiktigt hållbart livsmedelssystem. Livsmedelsstrategins handlingsplan 2021-2023 innehåller åtgärder och aktiviteter som ska bidra till måluppfyllelsen och ersätter tidigare handlingsplan för åren 2019–2020. Handlingsplanen är utsänd på remiss av Länsstyrelsen i Stockholms län. LRF Mälardalen och Region Stockholm har deltagit vid framtagandet av den nya handlingsplanen.

Region Stockholms yttrande

Regionledningskontoret bedömer att förslaget till Stockholms läns livsmedelstrategis handlingsplan 2021–2023 är genomarbetat och har god grund i de tre hållbarhetsdimensionerna. Handlingsplanen berör åtgärder inom en bredd av områden, bland annat blå näringar, Stockholms läns attraktionskraft och besöksnäring, digitalisering, branschspecifika regionala kompetensråd och planeringsunderlag för jordbruksmark. Dessa åtgärder ingår i ordinarie verksamhet inom Region Stockholm.

Handlingsplanen 2021–2023 har åtgärder som ligger i linje med regionala ambitioner för näringslivsutveckling, exempelvis syftar insatsområde *Regler och villkor* övergripande till både regelförenklingar och förutsättningar för kompetensförsörjning och finansieringsfrågor.

Regionledningskontoret ser att handlingsplanen för 2021–2023 kan stärkas ytterligare av att förtydliga vissa åtgärder. Exempelvis kan åtgärderna ”Verka för goda förutsättningar för trädgårdsproduktion i länet” och ”Verka för ökad lönsamhet inom primärproduktionen” inom mål 1 med fördel förtydligas.

Regionledningskontoret bedömer att delen ”Uppföljning och fortsättning” kan stärkas ytterligare genom att beskriva lärdomar och erfarenheter från arbetet med föregående handlingsplan. Inom insatsområde *Kunskap och innovation,* mål 1, har åtgärden ”Förbättra samverkan vad gäller utvecklingsprojekt och dess finansiering” tagits bort i den nya handlingsplanen. Det är önskvärt med en förklaring till denna förändring då åtgärden är relevant för såväl branschorganisationer, regionala aktörer som företagare inom hela livsmedelskedjan, bland annat för att få optimal effekt av finansiering inom Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden (ESF).

Handlingsplanen 2021–2023 för Stockholms läns livsmedelsstrategi bedöms ligga i linje med den regionala utvecklingsplanen för Stockholm (RUFS 2050), Näringslivs- och tillväxtstrategin och Landsbygds- och skärgårdsstrategin för Stockholms län. Den bedöms bidra till regional nytta och har hållbar regional utveckling som utgångspunkt. Vidare bedöms handlingsplanen vara åtgärdsinriktad och stimulera samverkan mellan regionala aktörer.

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet bedöms inte innebära några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Anton Västberg
Utvecklingsdirektör

Beslutsunderlag

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande

Beslutsexpediering

1. Länsstyrelsen i Stockholms län

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2021-09-13

TRN 2021-0167

Handlingsplan för Stockholms läns livsmedelsstrategi 2021–2023

Länsstyrelsen Stockholm
Region Stockholm
LRF Mälardalen

För mer information kontakta
Länsstyrelsens enhet för landsbygdsutveckling
Tfn: 010-223 10 00

Foto omslag: Mostphotos

Rapport 2021:xx i Länsstyrelsens rapportserie.

Utgivningsår: 2021
ISBN: 978-91-xxxxxx

Du hittar rapporten på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Innehåll

Stockholm – Hela Sveriges matmarknad 4

GEMENSAMT GENOMFÖRANDE 4

FRAMTAGANDE AV ÅTGÄRDER OCH AKTIVITETER 5

ÖVERGRIPANDE BEHOV 5

EXEMPEL PÅ BEHOV OCH PRODUKTION AV LIVSMEDEL I LÄNET 6

Åtgärder 2021–2023 7

REGLER OCH VILLKOR 7

MÅL 1: Länets primärproduktion inom jordbruk, trädgårdsproduktion och vattenbruk ökar 8

MÅL 2: God kunskap hos kommuner och andra relevanta aktörer om värdering av jordbruksmark och jordbruksproduktion, till exempel vid tillämpning av miljöbalkens hushållningsbestämmelser 9

MÅL 3: Jordbruksmarkens produktionsförmåga upprätthålls och växtnäringsåterförsel från stad till landsbygd ökar 10

MÅL 4: God service till länets livsmedelsföretag och förbättrad samverkan och informationsutbyte mellan myndigheter 13

MÅL 5: Ökat kundfokus och bättre samsyn vid kontroll och tillsyn av länets primär- och livsmedelsproduktion 14

MÅL 6: Livsmedelsbranschens och de gröna och blå näringarnas attraktivitet ökar, liksom tillgången på kompetent arbetskraft 15

MÅL 7: Försörjningsberedskapen ökar i livsmedelskedjans alla led 16

KONSUMENT OCH MARKNAD 19

MÅL 1: Utbudet av svenska, regionalt och lokalt producerade råvaror och förädlade produkter ökar 20

MÅL 2: Länets företag som är verksamma inom livsmedelsnäringen blir fler, växer och är lönsamma 23

MÅL 3: Konsumtionen av svenska, regionalt och lokalt producerade livsmedel inom den offentliga sektorn ökar 24

MÅL 4: Medvetenheten om mervärden i svensk, regional och lokal livsmedels-produktion ökar hos länets konsumenter och livsmedelsaktörer 25

MÅL 5: Upplevelser kring mat och dryck i länet är en integrerad del av besöksnäringen och bidrar till utvecklingen på länets landsbygd 26

KUNSKAP OCH INNOVATION 29

MÅL 1: Aktörerna i livsmedelskedjan är integrerade i innovationssystem och bidrar till innovation och förnyelse genom utveckling av nya produkter, processer, metoder och upplevelser 30

MÅL 2: Mötesplatser och plattformar för samverkan mellan företag och aktörer inom livsmedelssektorn finns i länet 32

MÅL 3: Medvetenheten om livsmedelsproduktionens och konsumtionens påverkan på miljö, klimat och folkhälsa ökar hos länets invånare 33

MÅL 4: Kompetensutveckling för livsmedelssystemets företag och andra aktörer bidrar till hållbarhet, innovationer, investeringar och ökad livsmedelsproduktion 35

MÅL 5: Livsmedelssystemet präglas av miljö- och klimatmässig resurseffektivitet och multifunktionalitet 36

Uppföljning och fortsättning 37

Relaterade dokument 38

Stockholm – Hela Sveriges matmarknad

Denna handlingsplan är en del av Stockholm läns livsmedelsstrategi och gäller för 2021, 2022 och 2023.

Med sin stora befolkning utgör efterfrågan på mat från Stockholms län en möjlighet för alla landets livsmedelsproducenter. Att vara en god marknad för livsmedelsproducenter från hela landet blir en viktig del i ett hållbart livsmedelssystem för länet.

Det övergripande målet för Stockholms läns livsmedelsstrategi är ett långsiktigt hållbart livsmedelssystem. I det ingår att:

- länets livsmedels- och primärproduktion ökar, samtidigt som sårbarheten i livsmedelskedjan minskar,
- livsmedelssektorn är en del av Stockholms innovations- och utvecklingskraft och bidrar till att föra stad och landsbygd närmare varandra,
- strategin samtidigt bidrar till de nationella och regionala miljö- och klimatmålen samt till flera av målen för Agenda 2030.

Strategin omfattar tre strategiska insatsområden: Regler och villkor, Konsument och marknad samt Kunskap och innovation. För varje insatsområde har ett antal mål formulerats, vilka presenteras på de kommande sidorna. Insatsområden och mål är valda för att tillsammans bidra till ett genomgående hållbart livsmedelssystem präglat av goda beslutsprocesser, ekonomisk bärkraft, ekologisk livskraft och socialt välmående.

GEMENSAMT GENOMFÖRANDE

Hur väl livsmedelsstrategins mål nås påverkas av vad länets invånare, organisationer, företag och myndigheter gör. Vi kan alla vara med och bidra till strategins mål.

I den här handlingsplanen presenteras områden som Länsstyrelsen Stockholm, LRF Mälardalen och Region Stockholm planerar att arbeta med under 2021–2023. Därtill lyfts exempel på vad andra aktörer gör, att läsa om och inspireras av. I fokus för arbetet med handlingsplanen har bland annat varit aktiviteter som rör förutsättningar för produktion och förädling av livsmedel i länet, offentlig konsumtion av svenska, regionalt och lokalt producerade livsmedel och kompetensförsörjning av livsmedelsbranschen.

FRAMTAGANDE AV ÅTGÄRDER OCH AKTIVITETER

Framtagandet av åtgärder har varit processbaserat. Underlaget till handlingsplanen har tagits fram genom workshops i strategins styrgrupp som varit aktiva under handlingsplanens framtagande, liksom interna workshops och arbeten i de tre organisationerna. Materialen ligger till grund för planering av åtgärder och genomförande. Därefter har texterna remitterats för ytterligare synpunkter. Målbeskrivningarna i denna handlingsplan har korrigerats något i relation till den tidigare.

Insatsområden, mål och åtgärder adresserar svensk, regional och lokal produktion och omfattar alla inriktningar inom primärproduktionen.

Frågor om jämställdhet och jämlikhet har utgjort viktiga perspektiv under hela arbetets gång, även i framtagandet av handlingsplanens exempel och åtgärder.

ÖVERGRIPANDE BEHOV

Sedan den tidigare handlingsplanen har bland annat covid-19-pandemin bidragit till en ökande förståelse för betydelsen av en säker livsmedelsförsörjning. Intresset för odling har ökat i samhället och ivsmedelsproduktion har klassats som en samhällsviktig verksamhet.

Fortsatt har det uttryckts ett återkommande behov av att samhället på alla nivåer behöver förstå mer av vad jordbruk, trädgårdsnäring, fiske och livsmedelsförsörjning är och innebär. Många människor har liten kontakt med jordbruket och bristande kunskap om förutsättningarna för primärproduktion. Grundförståelser om att mat kommer från ett intrikat samspel av sol, mark, vatten, vind och levande organismer har försvagats med generationerna. Likaså finns det behov av förbättrad kunskap om vad det innebär att leva och arbeta i ett sådant system.

Under arbetet med de regionala målen har det även uttryckts behov av ett förhållningssätt som utgår från att samarbete och samverkan är något positivt som leder till utveckling, innovationer och mervärden för företagen, konsumenterna och samhället i stort. Önskemål om rimliga krav från konsumenter om varors tillgänglighet över säsong och tid på dygnet har också återkommit.

De flöden av livsmedel som behövs till befolkningen i Stockholms län är så stora att det kan vara svårt att få en känsla för. Med 23 procent av Sveriges befolkning och 3 procent av jordbruksmarken blir behoven att både värna jordbruksmarken och länets lantbrukare tydligt, liksom att vara en god marknad för övriga landets livsmedelsproducenter.

EXEMPEL PÅ BEHOV OCH PRODUKTION AV LIVSMEDEL I LÄNET

Om 2,3 miljoner stockholmare...	... varje dag äter/dricker...	... motsvarar det produktionen från...	I länet finns...	Kommentar
				Ett svenskt Ingrid Marie-äpple om dagen motsvarar 839 500 000 äpplen per år. Det är skörden från 4 750 hektar äppelodling ett bra äppelår. I länet finns cirka 9 hektar kommersiell äppelodling. I Sverige finns drygt 1 500 hektar kommersiell äppelodling.
				Ett stort glas (2 dl) mjölk om dagen motsvarar 167 900 000 liter mjölk per år. Det är den mjölk 18 865 kor i genomsnitt producerar per år. I länet finns knappt 2 900 kor. Dessutom behövs mjölk till övriga mejeriprodukter, exempelvis ost, fil och grädde.
				En skiva mjukt bröd (45 g) per dag förbrukar 38 000 000 kg mjöl per år. Ett normalt väderår motsvarar det skörden från cirka 9 400 hektar spannmål. I länet odlas spannmål på nästan 30 000 hektar. Ungefär hälften av arealen används för livsmedel och andra hälften för djurfoder.

Åtgärder 2021–2023

De åtgärder och aktiviteter som presenteras i tabellerna nedan har gemensamt tagits fram av styrgruppens organisationer (Länsstyrelsen Stockholm, LRF Mälardalen och Region Stockholm) för genomförande i organisationernas verksamheter under perioden 2021–2023.

Åtgärderna speglar hur sammanvävt livsmedelssystemet är och flera av åtgärderna skulle ha kunnat presenteras under flera av de målen. Handlingsplanen är strukturerad efter strategins insatsområden med tillhörande mål. För varje mål presenteras åtgärder och ges exempel på en aktivitet som genomförs av någon av organisationerna bakom strategin eller ett inspirerande omvärldsexempel från andra aktörer i länet. Ytterligare planerade aktiviteter genomförs under periodens gång och sammanställs vid periodens slut. Målen kommer att finnas kvar i samtliga handlingsplaner fram till 2030, medan åtgärderna kan löpa över flera år och återkomma i nästa handlingsplan.

Åtgärderna som presenteras i tabellerna beskriver områden som styrgruppens tre organisationer gemensamt kan verka inom i sina verksamhetsområden.

REGLER OCH VILLKOR

Handlingsplanen för insatsområdet Regler och villkor syftar långsiktigt till att lagar, regler och kontroller ska utgöra verkliga stödstrukturer som förenklar för verksamheterna i ett hållbart livsmedelssystem. Området täcker även andra villkor för företagandet, som goda produktionsmöjligheter, tillgång till arbetskraft, lönsamhet, finansieringsmöjligheter, sociala förhållanden och liknande.

Foto: Länsstyrelsen

MÅL 1: Länets primärproduktion inom jordbruk, trädgårdsproduktion och vattenbruk ökar

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder är att 2030 är lönsamhet en självklarhet inom de gröna och blå näringarna; prissättning och marknadsförutsättningar leder till lönsamma företag i hela livsmedelskedjan, nya lösningar finns för direktförmedling av produkter från producent till konsument och för konsumenterna är valet av svenska produkter en självklarhet. Livsmedelskedjans aktörer arbetar för en hållbar livsmedelsförsörjning i länet baserat på svenska förutsättningar. I det ingår lagar, regler och föreskrifter som genomgående stödjer livsmedelssystemet och som är accepterade och förstådda. Människor är vana att äta både traditionellt svenska och nya produkter. Primärproduktion finns på fler ställen i länet än idag. Teknik finns som genomgående ger en rimlig arbetsbelastning och en god arbetsmiljö. Företagsklimatet präglas av jämställdhet. Kompetensnivån och utvecklingen av kompetens inom primärproduktionen (trädgård, jordbruk, fiske och vattenbruk) är god genom utbildning, rådgivning, utbyte mellan aktörer och hos myndigheter.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärder prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Verka för ökad lönsamheten inom primärproduktionen.
- Verka för goda förutsättningar för trädgårdsproduktion i länet.
- Framhålla betydelsen av länets primärproduktion för länets hållbara livsmedelssystem.

EXEMPEL PÅ AKTIVITET

Digital Bonde i skolan

Under 2021 har Bonden i skolan-konceptet utvecklas för att nå ut till fler!

På grund av covid-19-pandemin väcktes tankarna att gå från de av LRF Mälardalen arrangerade och mycket populära besöken på Berga naturbruksgymnasium som hållits tidigare år, till en variant som är tillgänglig för fler. Syftet är det samma – att ge eleverna kunskap om matens väg från jord till bord, lära dem att göra medvetna val och skapa ett intresse för att arbeta och verka inom de gröna näringarna. Digitala träffar kan nå fler, men samtidigt finns det mycket i form av upplevelse som uteblir. Därför planeras för en kombination av fysiska och digitala träffar länge fram.

Nytt för 2021 är också ett specialbesök för lärare, pedagoger och studie- och yrkesvägledare.

Här kan du se en film från Billinge Gård, en ekologisk mjölkgård i Roslagen >>

MÅL 2: God kunskap hos kommuner och andra relevanta aktörer om värdering av jordbruksmark och jordbruksproduktion, till exempel vid tillämpning av miljöbalkens hushållningsbestämmelser

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 värderas jordbruksmark högt, baserat på dess långsiktiga värde för livsmedelsförsörjning, genererande av ekosystemtjänster och rekreationsvärde. Förståelsen för värdet är väl inarbetad och behandlas samstämmigt mellan och inom berörda myndigheter.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärd prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Underlätta för kommuner och andra aktörer som arbetar med planprocessen att kunna göra välbalanserade värderingar av jordbruksmark.

EXEMPEL PÅ AKTIVITET

Jordbruksmarksprojektet

Länsstyrelsen och Region Stockholm tar i samverkan med länets kommuner och LRF Mälardalen fram ett vägledande planeringsunderlag för jordbruksmark. Planeringsunderlaget ska vara ett stöd till kommunerna vid hantering av jordbruksmark i samhällsplaneringen.

MÅL 3: Jordbruksmarkens produktionsförmåga upprätthålls och växtnäringsåterförsel från stad till landsbygd ökar

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 har länets jordbruksmark i produktion väl fungerande växtnäringstillgång, låg markpackning, god markstruktur och textur, hög mullhalt och god vattenstatus. Jordbruket drivs med bra växtföljder och goda produktionsmetoder. Med ökande lönsamhet i primärproduktionen och kunskapsbaserad värdering av jordbruksmark är marken 2030 lönsam att ta hand om och bruka väl. Den växtnäring som finns i livsmedel kommer efter konsumtion i högre grad och med god kvalitet återföras till primärproduktionen.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärder prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Underlätta för primärproducenter i länet att ta väl hand om jordbruksmarken.
- Verka för att växtnäringsämnen i högre grad stannar på gården eller återförs till lantbruket.

OMVÄRLDS-EXEMPEL
Se nästa sida

Kretslopp och hållbarhet som drivkraft för Wiggeby Jordbruk

Foto: Wiggeby Gård, www.wjab.se

Hos ett av länets största lantbruk, Wiggeby Jordbruk AB, kombineras lantbruk med återvinningsverksamhet. Att kunna ta tillvara resurser och att ha god ekonomi går hand i hand med ekologi på den här gården. Hållbarhetsarbetet genomsyraralla de många verksamheterna som bedrivs.

Wiggeby Jordbruk AB är beläget på Färingsö, tre mil utanför Stockholm. Företaget drivs av paret Håkan och Teri Lee Eriksson tillsammans med delägarna Jonas Andersson och Jonas Östlund. Huvudinriktningen är konventionell växtodling, men verksamheten omfattar även en dikobesättning och en framstående återvinnings- och entreprenadverksamhet. Gårdens markareal har utökats allteftersom under flera generationer och idag brukas nära 1 100 hektar.

Odling med omgivning och miljö i åtanke

Wiggeby gård ligger i ett vattenskyddsområde och omges av värdefulla natur- och kulturmiljöer. Det finns också många permanentboende nära gården. Båda anledningarna gör att det behövs skötselåtgärder, spridning av gödsel och användning av kemiska bekämpningsmedel planeras noggrant och utföras med hänsyn till både boende och miljön. Det innebär en del utmaningar och krav på anpassningar som Wiggeby gård använt till att bli fördelar inom verksamheten.

På gården arbetas det kontinuerligt med att minska kväve- och fosforläckage till vattenmiljön. Det uppmärksammades 2010 då gården vann WWF:s prestigefulla utmärkelse Årets Östersjöbonde! Med hjälp av digital teknik som mäter hur mycket kväve en gröda behöver, anpassar man hur mycket gödning grödorna får. Som följd minskar överanvändning av kväve i jordbruket. För att minimera läckaget av fosfor finns även en anlagd fosfordamm där fosforn fångas upp.

– Hållbarhetsfrågor och kretslopp av växtnäringsämnen i företaget är väldigt viktigt för oss, säger Jonas Andersson, verksamhetsansvarig för jordbruket.

Jordtillverkningen sluter kretsloppet

Hästägare som köper grovfoder från Wiggeby gård har haft problem med att hantera hästgödseln. Ur det föddes idén att använda gödseln på Wiggeby gård. Idag tar gården emot runt 20 000 ton hästgödsel varje år. Hälften av gödseln används till att gödsla den egna åkermarken och den andra hälften används till jordtillverkning.

Foto: Mostphotos

Hästgödseln tas om hand på gårdens återvinningsstation. Där återanvänds även andra restprodukter från både lantbruk och samhället. På det viset blir avfall till resurserinom ett nytt användningsområde. Restprodukterna från samhället tippas på gården av lastbilar Gödseln komposteras tillsammans med jordmassor och trädgårdsavfall.

När komposten förmultnat används den till matjordstillverkning. Jorden som produceras säljs som anläggnings- och planteringsjord,

När den är klar är tanken är att lastbilarna som kom med materialet ska fyllas med färdig jord som på väg från gården, varpå kretsloppet sluts. Ris och stubb som också kommer till återvinningsstationen blir till träflis som säljs biobränsle till fjärrvärmeverk i närområdet.

– Det är kul och inspirerande att se hur det blir ett kretslopp med foderproduktionen till hästarna, samtidigt som det betyder enormt mycket för jordbruket att vi får in stallgödseln i växtodlingen, säger Jonas.

Liknande tanke finns i verksamheten med de egna djuren. Stallgödseln kan tillvaratas, korna betar markerna och bevarar de öppna landskapen, och köttet som produceras säljs.

Foto: Wiggeby Gård, www.wjab.se

Foto: Wiggeby Gård, www.wjab.se

Allt för att få en en så hållbar produktion som möjligt.

För att kunna utveckla produktionen och underhålla kretsloppsarbete och innovation i företaget krävs en god ekonomi.

– Kombinationen av återvinningsverksamheten och lantbruket, att det går hand i hand med utbyte av produkter, varor och tjänster och framför allt personal, det är den största drivkraften, säger Jonas. Att få det att fungera på ett hållbart sätt och samtidigt vara ekonomiskt lönsamt, är vår ledstjärna!

Wiggeby Jordbruk AB

Drivs av: Håkan Eriksson, Teri Lee Eriksson, Jonas Andersson och Jonas Östlund

Plats: Färingsö, Ekerö kommun

Verksamhet: Växtodling, dikobesättning och återvinnings- och entreprenadverksamhet.

Areal: 1 100 ha

MÅL 4: God service till länets livsmedelsföretag och förbättrad samverkan och informationsutbyte mellan myndigheter

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 erbjuds tydlig och god service till företagen, baserad på god samordning och samsyn inom och mellan myndigheter och med andra aktörer. Målet inkluderar hela livsmedelskedjan. Arbetet planeras att börja med fokus på primärproduktion och livsmedelsföretag i direkt anslutning till primärproduktion.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärder prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Fortsätta och vidareutveckla Länsstyrelsens samverkan med andra myndigheter och aktörer för att säkerställa arbetet med att bidra till målen i den nationella och regionala livsmedelsstrategin.

EXEMPEL PÅ AKTIVITET

Samverkansforum

Till Stockholms läns livsmedelsstrategi bildas under perioden ett samverkansforum för utbyte och samverkan med aktörer i länets livsmedelskedja.

Mer text ska in under Exempel....

MÅL 5: Ökat kundfokus och bättre samsyn vid kontroll och tillsyn av länets primär- och livsmedelsproduktion

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att det 2030 finns en utvecklad samsyn kring bemötande, regeltolkningar och möjligheter till förenklingar i systemet bland de myndigheter som utövar kontroll och tillsyn hos primärproducenter och livsmedelsbaserade företag.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärder prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Bidra till ökat kundfokus, förenkling och samsyn kring regler och kontroll.
- Möjliggöra erfarenhetsutbyte mellan myndigheter och de gröna och blå näringarnas aktörer.

EXEMPEL PÅ AKTIVITET

Ökat kundfokus, förenkling och samsyn kring regler och kontroll forts.

Förenklingar och tillämpning av regler, kundservice och bemötande vid kontroller är viktiga frågor för lantbrukare och livsmedelsföretagare i länet. Länsstyrelsen Stockholm och LRF driver därför gemensamt projektet ”Ökat kundfokus, förenkling och samsyn kring regler och kontroll”, med sikte på stärkt företagande, gott djurskydd och hög livsmedelssäkerhet i länet.

När tjänstemän från en myndighet ska kontrollera att lantbrukare följer de regler som gäller för till exempel djurskydd, ersättningar eller kemikaliehantering är det viktigt att mötet präglas av förtroende, respekt och förståelse för varandras situation.

Inom projektet genomförs bland annat kundundersökningar, utbildningar av kontrollpersonal i bemötande och dialog, gemensamma övningar för att bedömningar vid kontroll ska bli så samstämmiga som möjligt och kartläggning av vilka regler och villkor som är otydliga och svåra att följa för företagen.

MÅL 6: Livsmedelsbranschens och de gröna och blå näringarnas attraktivitet ökar, liksom tillgången på kompetent arbetskraft

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 finns en etablerad och väl fungerande regional samverkan kring kompetensförsörjning i livsmedelskedjan. De kompetensbehov som finns tillgodoses genom relevanta utbildningar. Bland annat finns livskraftiga naturbruksgymnasier med eftertraktade utbildningar för både ungdomar och för vuxna som vill skola om sig. Inom hela livsmedelskedjan finns utrymme och förmåga att välkomna ny arbetskraft. På landsbygden och i livsmedelsproduktionen finns en mångfald av företagare, både kvinnor och män i olika åldrar och med olika bakgrunder. Samhället uppskattar dessa arbeten och kompetenser tas till vara och ges möjlighet att utvecklas.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärder prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Verka för etableringen av ett branschspecifikt regionalt kompetensråd för livsmedel.
- Synliggöra livsmedelskedjans kompetensbehov och behov av utbildningar som tillgodoser behoven.
- Bidra till att de blå näringarna i större omfattning inkluderas i arbetet med att skapa hållbara livsmedelssystem.
- Bidra till en stärkt attraktionskraft för länets gröna och blå näringar.
- Bidra till att underlätta för nya grupper av företagare att etablera sig på landsbygden och i livsmedelsproduktionen.

EXEMPEL PÅ AKTIVITET

Förstudie om kompetensförsörjning

Under 2021 genomför Länsstyrelsen en förstudie om behoven av kompetensförsörjning i länets livsmedelsförädling, i såväl livsmedelsindustrin som den mer småskaliga förädlingen.

Förstudien ska ge en samlad bild av vilka aktörer som jobbar med frågorna i länet, hur de samverkar och vilka insatser som pågår. Genom en behovsanalys ska förstudien identifiera branschens kompetensförsörjningsbehov och ringa in områden att jobba vidare med på regional nivå, till exempel lyfta fram branscher med rekryteringsbehov och efterfrågade utbildningar som saknas.

Resultaten ska bidra till att underlätta för företagen att hitta rätt kompetens och för arbetssökande att hitta fram till de jobb som finns inom livsmedelsförädlingen. Resultaten kan också utgöra underlag för ökad regional samverkan och inspel till Kompetensarena Stockholm.

Förstudien finansieras av Europeiska socialfonden (ESF) och genomförs i samarbete med Arbetsförmedlingen, Livsmedelsföretagen och Region Stockholm.

MÅL 7: Försörjningsberedskapen ökar i livsmedelskedjans alla led

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 är länets livsmedelssystem väl förberett för att ha en fungerande livsmedelsförsörjande förmåga i händelse av olika sorters kriser. Systemförståelse, flexibilitet genom tillgänglig kompetens och funktioner, möjligheter att nätverka och ta beslut, ger möjligheter att behålla robusta system. Lokalt finns planer för krishantering vid störningar i livsmedelsförsörjningen är framtagna av alla kommuner i samarbete med berörda myndigheter.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärder prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Stötta kommunerna i deras arbete med att utveckla försörjnings-beredskapen för livsmedel.
- Lyfta frågor om livsmedelsberedskap och ansvar hos aktörer i hela livsmedelskedjan.
- Medverka i samverkan mellan myndigheter och andra aktörer för stärkt krisberedskap.

OMVÄRLDS-EXEMPEL
Se nästa sida

En kommunstrategi för ökad självförsörjning och livsmedelberedskap

Foton: Södertälje kommun

Att jobba med frågor om livsmedelsberedskap är inte något nytt i Södertälje kommun. Helt nytt är det däremot att jobba i enlighet med en odlingsstrategi!

Efter att tidigare ha arbetat i projektform med frågor om hållbar kost, jordbruksmark, produktion av livsmedel och den offentliga måltiden, ska nu en odlingsstrategi genomsyra kommunens arbete. Den antogs 2018 av kommunfullmäktige och är kopplad till livsmedelsproduktion och ökad självförsörjning. Med ett politiskt förankrat beslut visar man att frågorna genomgående är viktiga för kommunens verksamheter.

Samhällsbyggnadskontoret fick till uppgift att se till att strategins ställningstaganden brukas i praktiken. En organisation har arbetats fram och att anställa en projektledare för att driva genomförandet av strategin har visat sig nödvändigt.

Anledningen till att kommunen tog det här steget, var det allt tydligare behovet av självförsörjning av livsmedel och en vilja att värna de gröna näringarna. Det gjorde att även frågor om förvaltningen av den jordbruksmark kommunen äger lyftes.

I Södertälje finns goda förutsättningar för lokalproducerad mat då kommunen till stor del består av jordbruksmark. En del av jordbruksmarken är kommunägd och många gånger ligger denna mark i anslutning till tätorterna. Där är konkurrensen om marken stor och det finns olika intressen inblandade. Till exempel har kommunen en vision om att expandera bostadsområden, näringsliv och vägar. Sådana byggnationer tar mark i anspråk och innebär att avvägningar behöver göras i samhällsplaneringen. Efter att odlingsstrategin kommit på plats finns frågorna om jordbruksmarkens långsiktiga och samhällsekonomiska värde med på dagordningen på ett tydligare sätt. Frågorna om jordbruksmarken och livsmedelsförsörjningen väger nu tyngre än tidigare i förhållande till mer kortsiktiga, företagsekonomiska målsättningar.

”Alla kommuner är olika och det är bättre att börja med det som är möjligt idag för att sedan ta tag i större mer komplexa projekt.”

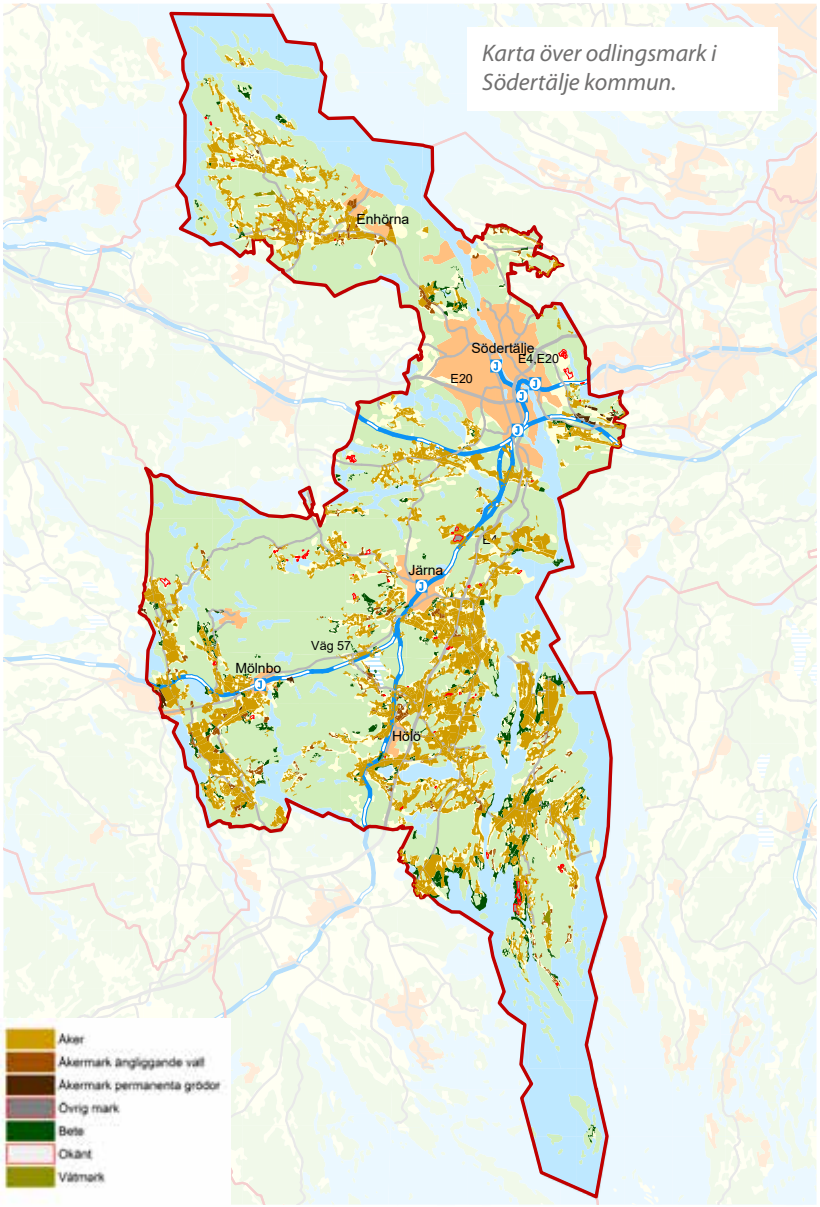
– Det är inte nödvändigtvis mer lättarbetat efter att strategin lanserades, men det finns en strategi att hänvisa till. Samtalet kan då handla om rimlighet och inte om det överhuvudtaget ska vara ett samtal, säger projektledare Åsa Waldenström.

Foto: Södertälje kommun

Odlingsstrategin består av fyra handlingsplaner uppdelade på lantbruk, professionell trädgårdsodling, fritidsodling samt komplementodling. Komplementodling, som är odling på skolor, förskolor och äldreboenden, är utan tvekan det område som det varit lättast att arbeta med. Aktörerna är relativt få och därmed har det varit lättare att komma överens om vägen framåt. Det svåraste området så här långt är lantbruket; aktörerna är många och ofta behöver komplicerade frågor om exempelvis arrenden och investeringar hanteras. Sådana frågor är långsiktiga, påverkas av många aspekter och behöver få ta tid.

Målet att självförsörjningsgraden i kommunen ska öka, lockar fortfarande i framtiden. Tim Lux, som är gruppchef för parkplaneringen i Södertälje kommun, berättar att kommunen undersöker hur förutsättningarna för dem som har producerande mark idag ska kunna bli så goda som möjligt. För att nå målen i odlingsstrategin behöver bland annat frågor om fler producenter och investeringar i ekonomibyggnader på arrendegårdar hanteras. Samt möjligheter till hantering och recirkulering av humanavfall och växtnäring.

Karta över odlingsmark i Södertälje kommun.

– Det är viktigt att gräva där man står, säger Tim och tipsar andra kommuner att se över sina egna förutsättningar. Alla kommuner är olika och det är bättre att börja med det som är möjligt idag för att sedan ta tag i större mer komplexa projekt, menar han.

Odlingsstrategin i Södertälje kommun har gjort att kommunen ligger i framkant när det kommer till arbete för förstärkt försörjningsberedskap i länet. Åsa poängterar dock att det är mycket arbete kvar.

– Vi har en lång väg framför oss för att till exempel hantera exploatering av jordbruksmark. En del saker händer redan men mycket av det vi gör är fortfarande förarbete, säger hon.

Åsa hoppas på att självförsörjningsgraden i kommunen kommer att öka i framtiden, och att alla är positiva till vad pågående arbete ska resultera i på sikt!

KONSUMENT OCH MARKNAD

Handlingsplanen för insatsområdet Konsument och marknad syftar långsiktigt till att aktörerna inom livsmedelskedjan är medvetna om sitt beroende av varandra och hur deras verksamhet påverkar livsmedelsystemet.

Hållbarhet i kedjan baserar sig på konsumtion av inhemska produkter, nära kontakter inom livsmedelskedjan, fungerande marknader med ansvarsfullt utbud, professionalitet i alla delar och insiktsfull politik.

Foto: Jenny Sultan

MÅL 1: Utbudet av svenska, regionalt och lokalt producerade råvaror och förädlade produkter ökar

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att det 2030 finns en bas av svenska livsmedel tillgänglig för alla via butiker, restauranger och storkök. De baslivsmedel av exempelvis morötter, ägg, mjölk, mjöl, potatis, rotsaker, fisk, kött och grönsaker som konsumeras i länet är genomgående svenska. Produkternas väg till konsumenten präglas av diversitet och samverkan, ofta med hjälp av digitala lösningar.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärder prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Bidra till ett ökat kunskapsunderlag om tillgången på lokala, regionala och svenska basprodukter i dagligvaruhandeln i länet.
- Bidra till att livsmedelsproducenterna i Stockholms län får avsättning för sina produkter inom länet samt ytterligare avsättningskanaler.
- Visa på stolthet och glädje över lokal, regional och svensk mat.

OMVÄRLDS-EXEMPEL
Se nästa sida

Snabbmat med engagemang till 100 %!

Foto: Andrea Lundh

Kalf & Hansen levererar snabbmat som ska finnas som alternativ till McDonalds och andra hamburgerkedjor. Maten ska vara billig, lättillgänglig och hållbar.

Företaget startades av kocken Rune tillsammans med hans son Fabian. Rune är dansk men bor idag i Stockholm där Fabian är uppväxt. Båda såg det som självklart att det var i Stockholm de skulle starta upp sin verksamhet. Konceptet bygger på idéen att vara ett intressant alternativ till stora hamburgerkedjor. Kalf & Hansen vill erbjuda snabbmat som är tillgängligt för alla! Det ska vara billigt men också nyttigt och inte minst, hållbart producerat.

Idag har de två restauranger i Stockholm. Den första de startade ligger på Mariatorget. Efter öppningen av den restaurangen växte verksamheten och de öppnade en till restaurang i Hammarby Sjöstad. Den växte de snabbt ur när de 2017 startade ett samarbete med SJ och färdigmatsproduktion gjorde att köket inte längre var räckte till. Därför flyttade de till Kantinen, som ligger på Bolinders plan på Kungsholmen. Kantinen har ett stort industrikök och lokalen är hela 700 kvm stor. Här har de kunnat fortsätta utvecklingen av sin verksamhet, erbjuda lunch i restaurangen och producera färdigmat. Båda delarna är idag viktiga för verksamheten.

Kalf & Hansens koncept har varit självklart för Rune och Fabian länge, men att utforma menyn var en lång process. Dem ville servera mat som genomsyrades av närproduktion och säsongbaserat. Det var så idéen om en nordiskt inspirerad meny kom till. Menyn är uppbyggd på tre signaturrätter; svenska köttbullar, danska fiskfrikadeller samt nordiska vegetariska frikadeller. Filosofin bygger på att kunden ska kunna hitta ”lite av allt” hos Kalf och Hansen. De vill motarbeta pekfingrar om vad man får och inte får äta. Enligt Rune behöver du inte

Foton: Andrea Lundh

utesluta kött för att äta hållbart utan istället bara se till att minska mängden kött du konsumerar. Därför består alla rätter på menyn till största del av grönsaker och sen väljer kunden kött, fisk eller ett vegetariskt tillbehör.

Rätterna på menyn är stående och har nästan varit desamma sen starten. Innehållet å andra sidan förändras från vecka till vecka, beroende på tillgången på råvaror. Ibland innehåller köttbullarna nötkött, ibland kyckling och ibland fläsk; det beror helt enkelt på vad som är tillgängligt! Därmed kan de ta in råvaror från både små och stora producenter, i små och stora mängder. På så vis gynnar de också mindre producenter och produktion i närheten. Om de till exempel erbjuds 2 kilo grönsaker från en koloniträdgård så har de svarat – javisst!

Restaurangen köper alltid det som är i säsong, delvis lokalt men också från producenter utspridda i hela Sverige. Var tillväxtmiljön är mest gynnsam skiljer sig åt beroende på råvara. Dessutom så är olika råvaror i säsong vid olika tidpunkter runt om i landet. Ibland önskar de specifika råvaror från sina producenter, men ofta köper de det som finns för dagen och det som producenten erbjuder. Rune säger att de försöker lyssna på vad odlarna har och anpassa sig efter det – det är en viktig del av restaurangens koncept. Vidare berättar han att det vanligtvis inte är svårt att få tag på råvaror och att de köper så mycket som möjligt direkt från producenterna för att hålla ner priser och för att ha en direkt kreativ dialog om nya råvaror.

Kalf & Hansens stora utmaning har varit att deras koncept är nytt och relativt okänt hos konsumenterna. De upplever att kunderna vill äta närproducerat och ekologiskt men att de också vill ha mat som de är vana vid - vilket är en utmaning! Men Rune och Fabian tycker verkligen att de har fått bra respons! En av tankarna bakom verksamhetsidén är att inspirera. När medarbetarna förklarar konceptet är kunderna otroligt positiva och tycker att det är spännande och roligt med nyheter såsom till exempelvis gråärtshummus. Men, för expansion och framgång krävs det att kunder aktivt söker sig till restaurangen, är intresserade av konceptet och det som erbjuds.

Drömmen för Rune och Fabian är att det ska finnas tio Kalf & Hansen-restauranger i Stockholm på sikt. Förutom deras egna restauranger menar Rune att det behövs fler liknande verksamheter. Det behövs för att öka konsumenternas intresse och förståelse för närproducerat och mat efter säsong, och för att i förlängningen ändra matvanor. För att fler restauranger ska ställa om och driva en mer hållbar produktion trycker Rune på vikten av att samhället ställer hårdare krav på hållbara verksamheter!

Kalf och Hansens leverantörer

Gårdssällskapet
Reko Kyckling
Per Rudins Koloniträdgård
Tångagård
Warbro Kvarn
Sju gårdar
Åkerby Handelsträdgård
Gamla Enskede Bryggeri
Stockholm Brewing
Wålstedts gård i Dala-Floda

MÅL 2: Länets företag som är verksamma inom livsmedelsnäringen blir fler, växer och är lönsamma

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att det 2030 finns en rik blandning av lönsamma företag inom livsmedelsnäringen spridda över länet. Det innebär även att det finns god samhällsservice och infrastruktur i form av telefoni, IT, kollektivtrafik, skola, handel, offentlig och kommersiell service i hela länet. Det finns också tillgång till relevanta företagstjänster för företagare i hela länet.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärder prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Verka för ett gott företagsklimat inom livsmedelssektorn.
- Bidra till goda förutsättningar för företagande inom de gröna och blå näringarna i hela länet.

EXEMPEL PÅ AKTIVITET

Digital E-handelskurs

Med anledning av covid-19-pandemin har det blivit allt mer aktuellt att utveckla digitala försäljningskanaler. Därför arrangerar Länsstyrelsen under 2021 en digital föreläsningsserie inom ämnet ”Onlineförsäljning och digital marknadsföring för livsmedelsproducenter”. Serien består av 2–3 webbinarium om vad man behöver veta om på e-handel, sociala medier, digital marknadsföring, samarbeten och distribution.

Webbinarierna ska främst rikta sig till små förädlingsföretag och småskaliga livsmedelsproducenter som vill börja eller utveckla verksamheten med direktförsäljning och E-handel.

MÅL 3: Konsumtionen av svenska, regionalt och lokalt producerade livsmedel inom den offentliga sektorn ökar

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att det 2030 då det finns en vilja på politisk nivå, och resurser inom den offentliga sektorn, att upphandla svensk mat och att underlätta för detta. Tjänstemännen har god kunskap i att formulera förfrågningsunderlag till upphandlingar som möter de politiska målen samtidigt som producenter och säljare har god kompetens och organisatoriska möjligheter att lämna in anbud på dessa.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärd prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Underlätta för upphandling av svenska och lokala livsmedelsråvaror och produkter.

EXEMPEL PÅ AKTIVITET

Samverkan för hållbara offentliga måltider

I samarbete med projektet MATtanken anordnar Länsstyrelsen en serie tema-träffar om hållbar mat och livsmedelsupphandling. Hittills har träffarna genom-förts digitalt men när läget tillåter är ambitionen att även erbjuda fysiska studiebesök. Målgrupp för aktiviteterna är kostchefer, upphandlare och andra som är involverade i upphandlingen av livsmedel och måltidstjänster i länet – från äldreboenden och skolkök i länets 26 kommuner till regionens stora sjukhus.

På tematräffarna erbjuds fördjupning i aktuella frågor som rör livsmedels-produktion och svensk mat i de offentliga köken. Träffarna är också ett viktigt forum för nätverkande och erfarenhetsutbyten, där såväl externa experter som kunniga personer i verksamheterna delar med sig av sina kunskaper.

MÅL 4: Medvetenheten om mervärden i svensk, regional och lokal livsmedelsproduktion ökar hos länets konsumenter och livsmedelsaktörer

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder är att 2030 har länets livsmedelsaktörer, inklusive konsumenterna, god förståelse för betydelsen av svensk och regional livsmedelsproduktion. Mervärden lyfts fram av handeln, av kockar och grossister och för kunderna är matens ursprung en självklar del när de väljer vad de köper. Handeln, grossister och producenter är väl införstådda i att de ingår i samma livsmedelskedja och är beroende av varandras lönsamhet och välmående.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärder prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Verka för att stoltheten över de lokala, regionala och svenska råvarorna ökar bland länets invånare.
- Verka för att nyttan och värdet av att vara Hela Sveriges Matmarknad, med en rik och bred matkultur, sprids bland länets invånare.

EXEMPEL PÅ AKTIVITET

Tomorrows Food Travel

Tomorrow's Food Travel (#TFTSWEDEN) är en konferens skapad för att inspirera och ge plats för nätverkande och kunskapsutbyte inom måltidsturism. År 2021 står Region Stockholm tillsammans med Visit Sweden och Visit Stockholm värd för konferensen.

Syfte med konferensen är att sätta fokus på framtidens måltidsturism, trender, innovationer och inspiration samt skapa en mötesplats för utbyte och interaktion mellan forskning och näringsliv.

Målgruppen är den svenska besöksnäringen med fokus på aktörer inom måltidsturism, forskare och studenter inom ämnet samt andra intressenter inom mat, dryck, destination- och produktutveckling.

MÅL 5: Upplevelser kring mat och dryck i länet är en integrerad del av besöksnäringen och bidrar till utvecklingen på länets landsbygd

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att det 2030 i hela länet finns gott om lättillgängliga upplevelser kopplade till livsmedel och måltider för besökare och turister. Företagen är lönsamma med god kompetens och bra nätverk. Ofta finns även fler aktiviteter att tillgå vid samma besök, det vill säga utvecklade destinationer med bas på länets landsbygd. Företagarna är medvetna om den betydelse deras kunders upplevelse av svensk mat har både i Sverige och för den svenska livsmedelsexporten.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärder prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Främja företagande och samverkan i länet mellan företag inom natur-, kultur- och måltidsturism.
- Bidra till ökade kunskaper hos restauranger och deras leverantörer om betydelsen av svenska råvaror.
- Bidra till ökad kännedom inom turismnäringen nationellt om matupplevelser i Stockholms län.

OMVÄRLDS-EXEMPEL
Se nästa sida

Besöksnäring, livsmedelsförädling och lantbruk – välkommen till Väddö Gårdsmejeri!

Foton: Väddö Gårdsmejeri

Det började på 70-talet, när Hans och Yvonne Edlund tog över släktgården på Väddö norr om Norrtälje. Då rörde det sig om en liten gård med 20 kor som mjölkades för hand. Sedan dess har mycket hänt och gården har både vuxit och utvecklats på många sätt!

Om du en sommardag besöker Hans och Yvonne på Väddö Gårdsmejeri inser du snabbt att verksamheten numera består av mer än 20 mjölkkor. Idag finns här, utöver ett lantbruk med 60 kor och en nyinstallerad mjölkrobot, även två mejerier, en glassrestaurang, en hamburgerrestaurang och ett välbesökt café. Såväl glass som hamburgerkött och ostar kommer från den egna produktionen. En solig semesterdag lockar gården upp till 5 000 besökare.

Väddö Gårdsmejeri är ett familjeföretag som Hans och Yvonne driver tillsammans med sina barn och deras familjer. Här finns företagsamhet och engagemang så det räcker och blir över! Genom ett genuint intresse för de egna

Sveriges enda ekologiska hamburgercheddarost! Du hittar den i matvarubutiker och hos hamburgerrestauranger som Jureskogs, Brödernas, Tre Grabbar med flera!

korna och med inställningen att ”allt går”, har gården blivit en populär upplevelse på landsbygden för både inhemska besökare och utländska turister.

Grundtanken med besöksverksamheten är att sprida kunskap om lantbruk och livsmedelsförädling.

Hans och Yvonne vill att kunden ska komma ut till gården och se gräset och korna som betar gräset, se när korna blir mjölkade och när osten ystas, för att sedan köpa och smaka gårdens ostar. Eller varför inte äta hamburgare och glass från serveringarna vid Väddö kanal?

Ko-safari är en av alla spännande aktiviteter som erbjuds på gården, som ett sätt för besökare att lära sig mer om hållbar livsmedelsproduktion. Under en åktur med traktor och traktorvagn ute i kohagarna berättar Hans om mjölkproduktionen, och förklarar hur näring via gräset förflyttas från marken till kon och sen till oss människor. Under en dag kan gården ta emot mellan 200 och 300 personer på ko-safari. Ko-safarin är också ett sätt att låta gästerna komma nära korna, men under kontrollerade förhållanden. Tidigare kunde besökare rycka i dörrar och röra sig där de inte fick, vilket var risk för livsmedelssäkerheten i produktionen.

Utöver restaurangerna och besöksverksamheten, är förädlingen av livsmedel en stor del av verksamheten på gården. Glassen som görs på gårdens

Foton: Väddö Gårdsmejeri

mjölk är idag väletablerad, men visste du att Väddö Gårdsmejeri även producerar Sveriges enda svenskproducerade ekologiska hamburgercheddar? Den prisbelönta cheddarosten säljs i många matvarubutiker i länet och har blivit en självklarhet hos hamburgerrestauranger som Jureskogs, Brödernas och Tre Grabbar

Familjen Edlund menar att besöksnäringen och försäljning även på andra platser går hand i hand. När konsumenter äter hamburgerosten på en restaurang ska de bli nyfikna på att åka till Väddö på besök. Eller så kommer de till gården och ser produkterna där, äter glassen eller burgarna och köper sedan osten i butik under vinterhalvåret. Hans och Yvonne menar att ju bättre de lyckas med gårdsbesöken, desto fler av deras produkter plockas från hyllorna i matvarubutikerna.

Satsningen på gården och verksamheterna grundar sig i familjens stora intresse för korna och mjölkproduktionen. De tror också att det intresse och den glädje som genomsyrar verksamheten är det som ger uppskattning från besökarna. När det finns en efterfrågan från kunderna då satsar de vad som krävs! Därmed rullar utvecklingen på. Vad som kommer härnäst? Vem vet – men nya idéer är helt säkert på gång.

KUNSKAP OCH INNOVATION

Handlingsplanen för insatsområdet Kunskap och innovation handlar om en långsiktig förbättring av alla delar i livsmedelssystemet för en hållbar utveckling. Insatsområdet inrymmer utveckling av ett system som baserar sig på primärproduktionens förutsättningar och villkor, sociala förutsättningar och förmågor, tekniska landvinningar för förenklingar och ökad funktionalitet samt ekonomiska smörjmedel och lösningar.

Foto : Sara Norman, Länsstyrelsen

MÅL 1: Aktörerna i livsmedelskedjan är integrerade i innovationssystem och bidrar till innovation och förnyelse genom utveckling av nya produkter, processer, metoder och upplevelser

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder är att det 2030 finns utvecklade innovationssystem där nätverk av aktörer i livsmedelssystemet samverkar med hjälp av plattformar, mötesplatser och projekt. I innovationssystemen ingår ett förhållningssätt som utgår från att samverkan leder till hållbar utveckling, innovationer och mervärden för företagen och samhället.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärder prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Bidra till samverkan över länsgränserna för att stärka utvecklingskraften i de gröna och blå näringarna.
- Bidra till innovationer, genom projekt och processer som skapar möjligheter för nya produkter, metoder och marknader av lokala livsmedel.

OMVÄRLDS-EXEMPEL
Se nästa sida

Resursfisk AB

Varför är utbudet av svensk fisk i dagens matvaruhandel så begränsad? Detta samtidigt som Sverige har goda resurser för sjömat och det finns en efterfrågan på lokalt fångad fisk. Idag äter vi helst lättfiléad fisk som torsk och lax men historiskt sett har vi ätit många fler fiskarter. Där finns en ökad svensk försörjningsmöjlighet!

Projektet Resursfisk startades 2019 med syfte att undersöka och upplysa om underutnyttjade fiskarters potential som livsmedel. Att nyttja fisk som ändå fastnat i redskapen och vanligtvis släppts tillbaka skulle kunna ge många vinster. Braxen visade sig vara en fiskart med stor potential. Tanken är att fisket ska motsvara ekosystemets förutsättningar, och bidra till en långsiktig hållbar förvaltning av fisken.

En verksamhet som använder braxen kan stärka fiskeföretagen genom en ny inkomstkälla samtidigt som tid, transporter och resurser som redan brukas kan nyttjas effektivare. Därmed skapas ett flertal mervärden.

Efter att ha provat flera sätt att förädla råvaran gick projektet vidare med produktion av fiskfärs. Detta resulterade i en mångsidig livsmedelsprodukt som idag finns att köpa på Stockholms fiskauktion. Under projekttiden genomfördes provproduktioner av färs på Åland och i Kalix. Utmaningen var att garantera en stabil tillgång på färs och samtidigt hitta lösningar som fungerar i dagens logistik för fisken. Så, baserat på kunskaperna som växt fram i projektet, bildades det nya företaget Resursfisk AB som investerade i egna maskiner. Produktionen startade i april 2021 på Ekofisk i Årsta som Resursfisk AB köper drifttjänsten av. Där är det också nära till Stockholms fiskauktion som braxen levereras från.

Tidigare har braxenfärsen sålts direkt till kund, främst till storkök, men nu finns produkten tillgänglig i grossisters sortiment och är på så vis lättare att få tag på för flera aktörer.

I den andra delen av logistikkedjan finns yrkesfiskarna. Braxen är fiskad i Mälaren och Vänern i samband med det MSC-certifierade gösfisket. Enligt WWF:s fiskeguide klassas braxen från dessa två sjöar som ”grön”. Det innebär att fiske av dessa braxenbestånd bedöms genomföras på ett hållbart sätt. Att färs produceras av grönklassificerad braxen är av stort värde då många kommuner har en policy som innebär att de enbart köper grönlistad fisk.

Mats Eriksson som är en av grundarna för Resursfisk AB berättar att det finns stor potential att göra färs av fisk i de nya maskinerna. På sikt säger han att även andra fiskarter kan bli aktuella i produktionen. Gädda är en art som ligger nära till hands eftersom konsumtionen idag skulle kunna öka utan negativ påverkan på bestånden. Samtidigt förklarar Mats att det inte är ekonomiskt försvarbart att göra färs på alla fiskarter. För ökad hållbar konsumtion av fisk handlar det även om att sprida kunskap om fler inhemska fiskarter, för att på sikt förändra ätbeteenden.

I Resursfisk AB ser man ljust på framtiden; kunderna finns och företaget har en eftertraktad produkt. En utmaning de står inför längre fram är att tillgången på tillgängliga mängder fisk stämmer med efterfrågan, menar Mats.

I skrivande stund är det lite tidigt att prata om ett lyckat koncept men det finns minst sagt potential i Resursfisk AB!

Företaget Resursfisk AB

Ägare
Insjöfiskarnas Centralförbund och Stockholms fiskauktion

VD
Per Lindquist

Projektet Resursfisk

Vilka?
Länsstyrelsen Stockholm, Axfoundation, Svenska Insjöfiskares Centralförbund, Stockholms Fiskauktion, Fiskhallen Sorunda, Södertälje kommun och Eldrimner

Vad?
Ett mer hållbart fiske.

Mer resurseffektiv försörjning av lokal fisk.

Fler hållbart framtagna och hälsosamma fiskprodukter.

Varför?
Ett diversifierat och livskraftigt yrkesfiske med möjlighet till nyrekrytering.

Ökad medvetenhet hos konsumenter om vad svenska yrkesfisket har att erbjuda.

Ökad konsumtion av svensk fisk med möjlighet till lokalt fångad fisk till fler människor.

Ökad samverkan mellan yrkesfiske, privata organisationer och myndigheter.

MÅL 2: Mötesplatser och plattformar för samverkan mellan företag och aktörer inom livsmedelssektorn finns i länet

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder är att det i länet år 2030 finns självgående plattformar där aktörer i livsmedelskedjor möts, från producent till konsument och även till exempel politiker. Därifrån sker sektorsöverskridande samverkan som gynnar såväl mindre och/eller lokala produkter som mer storskaliga, nationella flöden.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärd prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Främja utveckling av mötesplatser och plattformar för samverkan med erfarenhets- och kunskapsutbyte inom livsmedelssystemet.

EXEMPEL PÅ AKTIVITET

Förstudien Primär kompetens och samverkan

Under 2021 ska Länsstyrelsen genomföra en förstudie som handlar om att undersöka möjligheterna att skapa en samverkansplattform för de gröna näringarna i Stockholms län. Förstudien är finansierad av Europeiska Socialfonden och ska undersöka hur en samverkansplattform kan bidra till att öka möjligheterna till sysselsättning inom länets primärproduktion med fokus på att matcha arbetskraftsbehovet med arbetssökande individer.

Förhoppningen är att förstudien ska vara en grund för fortsatt samverkansarbete och att den ska resultera i konkreta förslag på insatser kopplade till kompetensförsörjningsbehoven i länets primärproduktion, säger landsbygdsdirektör Ulrika Lundberg.

Förstudien kommer särskilt att fokusera på problem och behov för att få fler unga, kvinnor och personer med utländsk bakgrund ska få sysselsättning inom länets primärproduktion. En viktig del i förstudien är också att kartlägga vilka kompetensutvecklingsbehov som finns hos företagare och anställda i länets primärproduktion och vilka möjligheter till vidareutveckling som finns i regionen.

MÅL 3: Medvetenheten om livsmedelsproduktionens och konsumtionens påverkan på miljö, klimat och folkhälsa ökar hos länets invånare

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder är att 2030 är länets invånare medvetna om att livsmedelskonsumtion kan bidra till att stärka miljö, klimat och folkhälsa men också bidra till problem för de samma. Befolkningen är också införstådd med att allas konsumtionsval och beteende utgör en betydande del i möjligheterna att nå en hållbar livsmedelsförsörjning.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärder prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Bidra till ökad kunskap om sambanden mellan matproduktionen, konsumenternas val och landskapet.
- Knyta samman konsumentperspektivet på det hållbara livsmedelssystemet med åtgärder för folkhälsa.

OMVÄRLDS-EXEMPEL
Se nästa sida

Fritidsodling i stadsmiljö – självförsörjning, välmående och kunskap.

Ökad självförsörjning är ett aktuellt ämne i dagens samhälle. Det gäller på alla nivåer, för länder, län och kommuner men också för den enskilda människan.

I Stockholms län är till exempel fritidsodlingsintresset stort. Bara i Stockholm Stad finns ett 70-tal områden med koloniträdgårdar och odlingslotter. De utgör en stor potential för människors välbefinnande och försörjning av mat i stadsmiljö. Att odla egna grönsaker, bär eller kryddor är tillfredställande på flera sätt! Känslan av att ha producerat något i samklang med naturen är stimulerande för många. Fritidsodling är en av de vanligaste fritidssysselsättningarna utomhus i Sverige och erbjuder många mervärden. Egen odling handlar om trygghet och inkludering, hälsa och välbefinnande, och inte minst en möjlighet att öka intresse och kunskap om hållbarhet med koppling till produktion och konsumtion av mat.

Detta har Orten Odlar tagit fasta på. Orten Odlar är ett initiativ som startades av Katja Jassey och Lena Israelsson, både erfarna kolonioodlare. Projektet utgörs bland annat av kolonistnätverket Peppar & Pumpa och en hel drös koloniföreningar i Järvaområdet där odlingsglädjen är stor. Det är på odlingslotterna i stadens förorter som det produceras mat och som mathantverk bevaras och utvecklas. Att synliggöra odlarna, deras metoder och kunskap har varit ett mål för projektet. Detta har bland annat gjorts genom en festival, fröbyte och deltagande vid Järvaveckan men också genom aktiv närvaro på Instagram. Människor med olika bakgrunder har samlats och odlingskunskaperna spridits. Förutom att dessa evenemang bidrar till erfarenhets- och kunskapsutbyte, bidrar de samtidigt till att människor med olika bakgrund och ursprung träffas och pratas vid.

Kolonilotter bidrar med en ökad närhet till livsmedelsproduktion för staden och dess innvånare. Det finns idag ett växande intresse för odling i Sverige men samtidigt ett glapp mellan generationer och kunskap som gått förlorad. Under flera decennier var intresset för att odla egna grönsaker nästan obefintligt. Därför är de metoder och den erfarenhet som kan hittas på odlingslotter där odlarna ofta vuxit upp utanför Sverige värdefull. Mat som odlas stadsnära underlättar ökad insikt och känsla för varifrån maten kommer, och hur den produceras. Att mat produceras i närhet till konsumenter innebär också kortare transporter vilket är en del för en mer hållbar produktion. Förståelsen för värdet av maten kommer med närheten till odling, och värdet av möjligheter till fritidsodling behöver lyftas! Dessutom bidrar odlingslotterna med arrendeintäkter för staden

Foto : Sara Norman, Länsstyrelsen

vilket kan motivera satsning på nya lotter. Ett utmaning är dock bristen på mark – efterfrågan på fler lotter finns!

Slutligen, värt att nämna, är att fritidsodling i stadsmiljö inte enbart bidrar till mervärden för människor och staden utan inte minst till omgivande organismer. Odlingen bidrar till näring för bin, insekter och småfåglar och gynnar den biologiska mångfalden, än mer än vad stadsparker gör.

Kolonilottsodling på Järvafältet

I Lilla Rinkeby Fritidsträdgårdar på Järvafältet i Stockholm är systrarna Pakuna Smailovic och Hayria Lemes två av de som brukar varsin lott. De kom till Sverige med sina familjer från kriget i Bosnien i början av 1990-talet. Pakuna har odlat på Järvafältet i 25 år. Innan familjen kom till Sverige var de bönder, så odling har alltid varit en viktig del av livet. Fritidsträdgårdarna fungerar också som en viktig social mötesplats. Pakuna och hennes familj brukar samlas på lotten för att grilla och umgås. De uppskattar det sociala utbytet med andra odlare de evenemangen som Orten Odlar ordnar !

MÅL 4: Kompetensutveckling för livsmedelssystemets företag och andra aktörer bidrar till hållbarhet, innovationer, investeringar och ökad livsmedelsproduktion

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 bedrivs i länet kompetensutvecklingsåtgärder vars innehåll är behovsstyrda samtidigt som åtgärder och aktiviteter bidrar till måluppfyllelse för landsbygdspolitiken och är smidiga att administrera. Ett gott samarbete mellan finansiärer, genomförare och deltagare finns. Kompetensutvecklingsaktiviteter är anpassade till rådande situation (aktörer, deltagare, plats, innehåll, syfte m.m.), målgrupp och för att underlätta lärande. Det gäller i allt från informationsbroschyrer till större aktörssamverkansprocesser.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärd prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Erbjuda situationsanpassad kompetensutveckling som stärker livsmedelsproduktionen i länet.

EXEMPEL PÅ AKTIVITET

Kompetensutveckling inom landsbygdsprogrammet

Via landsbygdsprogrammet ges kurser, fältvandringar och enskild rådgivning om miljö- och klimatfrågor inom lantbruk (Greppa Näringen), stärka ekologisk produktion och bidra till målet om rika odlingslandskap. Det erbjuds även rådgivning om att kunna diversifiera företags verksamheter samt kurser och informationsaktiviteter för att skapa nya jobb på landsbygden.

Exempel på innehåll i några av aktiviteterna i Stockholms län under våren 2021:

- Starta småskalig ekologisk äggproduktion.
- Starta ekologisk frukt- och bärodling.
- Lähäckar.
- Miljövänlig hästhållning.
- Att odla utan glyfosat – alternativ för framtiden.
- Ekologisk växtnäring.
- Ekologisk grönsaksodling.

MÅL 5: Livsmedelssystemet präglas av miljö- och klimatmässig resurseffektivitet och multifunktionalitet

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att fram till 2030 förbättras miljö- och klimatsituationen i god takt genom god förvaltning av resurser inom livsmedelsproduktionen och fortsätter sedan att göra så. Resursplanering finns genom hela systemet så att material och energi tas väl tillvara. Både primärproduktionen och övriga delar av livsmedelssystemet planeras och designas för att delarna ska stärka varandra, därmed öka mångfunktionaliteten och på så sätt bli mer livskraftigt och robust. Produkt- och metodutveckling leder till bättre nyttjande av resurserna.

För att fortsätta på vägen dit har nedanstående åtgärder prioriterats i handlingsplanen:

ÅTGÄRDER

- Underlätta för primärproducenter att ytterligare förbättra sin miljö- och klimatmässighet.
- Informera om resurseffektiva och mångfunktionella produktionssystem
- Bidra med hållbarhetsaspekter från regional och lokal nivå till nationella och regionala regelverk, strategier och processer.
- Bidra till resurseffektiva och mångfunktionella lösningar inom logistik och produktion för länets livsmedelssystem.

EXEMPEL PÅ AKTIVITET

Fältvandring om perenna grödor

I samverkan med Länsstyrelsen Uppsala anordnas fältvandringar om perenna grödor hos ett lantbrukarpar i Vattholma. På gården finns demonstrationsodlingar med perenner, alléodling av frukt och bär i spannmålsfält, fältförsök med perenn stråsäd och mycket annat. Under fältvandringarna tas frågor upp om nyttjande av resurser i lantbruket, hur olika grödor samverkar med varandra, om det finns helt nya grödor att odla, avsättningskanaler och mycket annat.

Uppföljning och fortsättning

Arbetet med livsmedelsstrategins genomförande planeras fortgå i Länsstyrelsens regi i samarbete med LRF Mälardalen och Region Stockholm. Handlingsplanerna är treåriga men åtgärder och aktiviteter kan sträcka sig längre i tiden. Ytterligare åtgärdsområden och aktiviteter kommer löpande att utvecklas. Uppföljningar av lägessituationen i länet för utvalda mål genomförs i samband med att en ny handlingsplan tas fram. Detta för att handlingsplanerna ska bidra på ett bra sätt till det övergripande målet fram till 2030. De aktiviteter som genomförs utvärderas av respektive genomförande organisation. Av särskild vikt är de delar som bidrar till lärande om hur arbetet med hållbar utveckling kan tas vidare.

Relaterade dokument

- Stockholms läns livsmedelsstrategi. Rapport 2019:16. Länsstyrelsen Stockholm.
- Handlingsplan för Stockholms läns livsmedelsstrategi 2019–2020. Rapport nr 2019:20. Länsstyrelsen Stockholm.
- Underlag till Stockholms läns livsmedelsstrategi – Nulägesanalys. Rapport 2018:19. Länsstyrelsen Stockholm.
- Underlag till Stockholms läns livsmedelsstrategi – Statistisk genomlysning. Rapport 2018:20. Länsstyrelsen Stockholm.
- Landsbygds- och skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen. Rapport 2018:2. Stockholms läns landsting.
- En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Kortversion av regeringens proposition 2016/17:104
- Handlingsplan Agenda 2030 – 2018–2020. Fi 2018:3. Regeringskansliet.
- En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Regeringens handlingsplan 2. Regeringskansliet.
- En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Regeringens handlingsplan 3. Regeringskansliet.
- Vem odlar och förädlar din mat? Statistik över kvinnor och män i livsmedelsproduktionen i Stockholms län. Rapport 2020:19. Länsstyrelsen Stockholm.

Mer information kan du få av Länsstyrelsen Stockholm,
enheten för landsbygdsutveckling
Tfn: 010-223 10 00

Rapporten hittar du på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm